

Κηπουροί στην πόλη!

“Αν θέλεις να είσαι ευτυχισμένος για πάντα, γίνε κηπουρός” - Κινεζική παροιμία

Η πλειονότητα των πολιτών στις ανεπτυγμένες χώρες ζει σε μεγάλα αστικά κέντρα. Πάνω από το 72% των Ελλήνων ζει σε πόλεις¹, ενώ, σε παγκόσμιο επίπεδο, έως το 2050 ο αστικός πληθυσμός θα αποτελεί το 67% του συνολικού πληθυσμού. Αποτέλεσμα της συσσώρευσης των ανθρώπων στις πυκνοκατοικημένες πόλεις είναι η απώλεια της σχέσης με το φυσικό περιβάλλον και τις περιβαλλοντικές αξίες γενικότερα. Στις μέρες μας, πολλά παιδιά σε πόλεις της Ευρώπης πιστεύουν ότι τα φρούτα παράγονται συσκευασμένα στα σούπερ μάρκετ και άλλα που δεν έχουν δει ποτέ στη ζωή τους ζώα της φάρμας. Μένουμε στην κυριολεξία μέσα σε έναν ιστό, αδυνατώντας να δούμε και να ζήσουμε πέρα από αυτόν. Μήπως όμως μπορούμε να αλλάξουμε τον υπάρχοντα ιστό κάνοντας τον πιο πράσινο;

Η αστική γεωργία είναι μία ισχυρή τάση της εποχής μας. Αποτελεί διαδεδομένη κατάσταση για φτωχές χώρες, αλλά και μια κατάσταση που βρίσκει ολόένα και περισσότερους υποστηρικτές σε πλουσιότερες χώρες. Πρόκειται για την καλλιέργεια βρώσιμων ποιοτικών ειδών στο σπίτι, στον κήπο, στο μπαλκόνι και σε δημόσιες εκτάσεις με βασικό, αλλά όχι αποκλειστικό, σκοπό την ιδιοκατανάλωση των παραγόμενων προϊόντων.

Οι λόγοι που συνηγορούν στην ανάπτυξη των αστικών καλλιεργειών είναι πολλοί²:

- Η κατανόηση του τρόπου παραγωγής των τροφίμων και διευκόλυνση της υιοθέτησης ενός πιο υγιεινού διατροφικού μοντέλου.
- Η βελτίωση της σωματικής και ψυχικής υγείας και απόκτηση ενός υγιεινού χόμπι.
- Η επαφή με τη φύση (ιδίως σε μεγάλους δημόσιους λαχανόκηπους).
- Η ικανοποίηση από τα επιτεύγματα που καταφέρνει κάθε μικροκαλλιεργητής.
- Η σημασία του πρασινίσματος της πόλης και, στην περίπτωση των αστικών λαχανόκηπων, η δημιουργία ελεύθερων χώρων μέσα στις τιμμεντένιες πόλεις.
- Η εκπαιδευτική αξία της αστικής γεωργίας, όχι μόνο για τα παιδιά αλλά και για τους ενήλικες.
- Η δυνατότητα απόκτησης ή βελτίωσης δεξιοτήτων από άτομα με ειδικές ανάγκες.
- Η κατανάλωση τοπικών και εποχιακών αγρών τροφίμων που δεν ταξιδεύουν συσκευασμένα από άλλους τόπους.
- Ο καλλωπισμός των αστικών γωνιών (κήποι, μπαλκόνια) και η δημιουργία φυσικής θερμομόνωσης κτιρίων.
- Η βελτίωση της ποιότητας του αέρα στις πόλεις.

¹ Μιχάλης Παπαδάκης κ.α., Ο πληθυσμός της Ελλάδας – θεωρήσεις, προοπτικές, προσανατολισμοί, Αθήνα 2012

² Collin Buttery et al, Edible Cities: A report of a visit to urban agriculture projects in the U.S.A., 2008

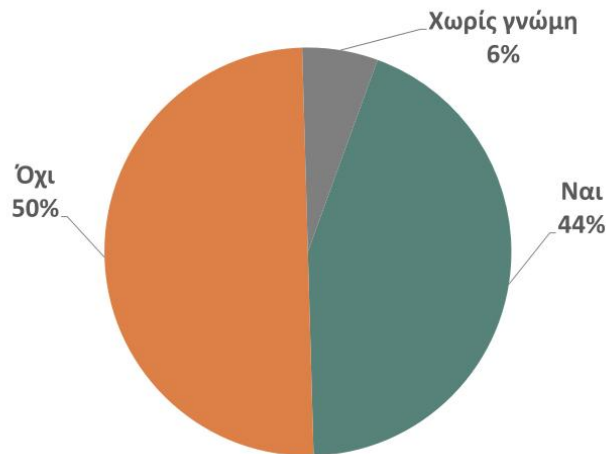
Έρευνα κοινής γνώμης

Η WWF - Καλύτερη Ζωή ανέθεσε το καλοκαίρι του 2014 στην Public Issue την υλοποίηση έρευνας κοινής γνώμης για μια σειρά από θέματα καθημερινότητας. Ένα από τα θέματα ήταν και οι αστικοί λαχανόκηποι. Τα ευρήματα είναι ιδιαίτερα ενδιαφέροντα. Το 44% των Ελλήνων πολιτών έχει δοκιμάσει να καλλιεργήσει φρούτα και λαχανικά στον κήπο ή στη βεράντα, πράγμα που φανερώνει πως υπάρχουν σημαντικά περιθώρια βελτίωσης. Ο μεγαλύτερος ανασταλτικός παράγοντας για τους πολίτες είναι μακράν η έλλειψη χώρου (53%) και κατόπιν η έλλειψη χρόνου (12%) και γνώσεων (6%).

Ενθαρρυντικά είναι τα στοιχεία για τους δημόσιους λαχανόκηπους. Παρότι μόλις το 49% έχει ακούσει ή γνωρίσει την ύπαρξή τους, το 61% των πολιτών δηλώνει πρόθυμο να συμμετέχει στη δημιουργία, λειτουργία και οργάνωση ενός δημόσιου λαχανόκηπου στη γειτονιά τους. Πεδίο δόξης λαμπρό λοιπόν για τους δήμους κάθε χώρας!

ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΦΡΟΥΤΩΝ & ΛΑΧΑΝΙΚΩΝ ΣΤΗ ΒΕΡΑΝΤΑ/ΚΗΠΟ

Έχετε δοκιμάσει ποτέ να καλλιεργήσετε λαχανικά ή φρούτα στον κήπο ή την βεράντα σας, εσείς ο/η ίδιος/α προσωπικά ή κάποιος άλλος στο νοικοκυριό σας;

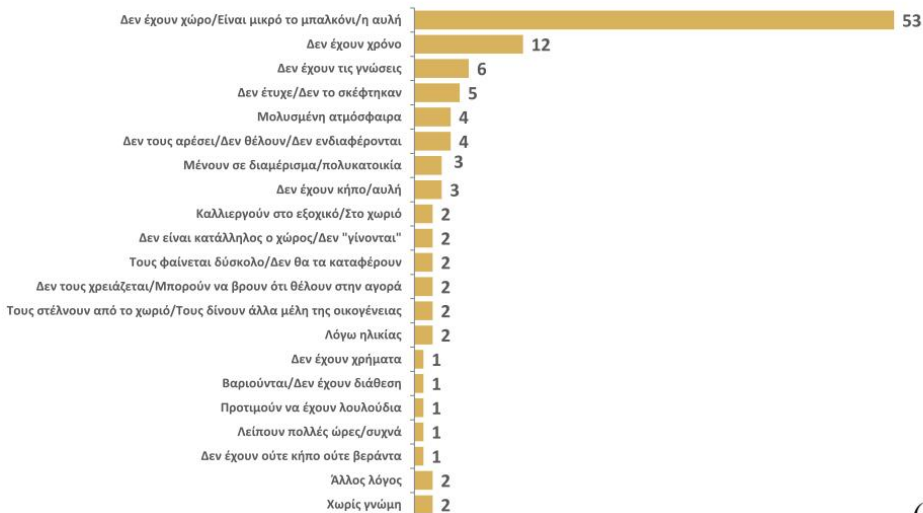

ΚΑΛΥΤΕΡΗ ΖΩΗ

Η ζωή... και πώς να την αλλάξεις

ΛΟΓΟΙ ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΧΟΥΝ ΛΑΧΑΝΟΚΗΠΟ

Για ποιο λόγο θα λέγατε ότι δεν έχετε δοκιμάσει να καλλιεργήσετε λαχανικά ή φρούτα στον κήπο ή τη βεράντα σας;
Όσοι δεν έχουν δοκιμάσει να καλλιεργήσουν λαχανικά ή φρούτα στον κήπο/βεράντα τους, αυθόρμητες, πολλαπλές απαντήσεις

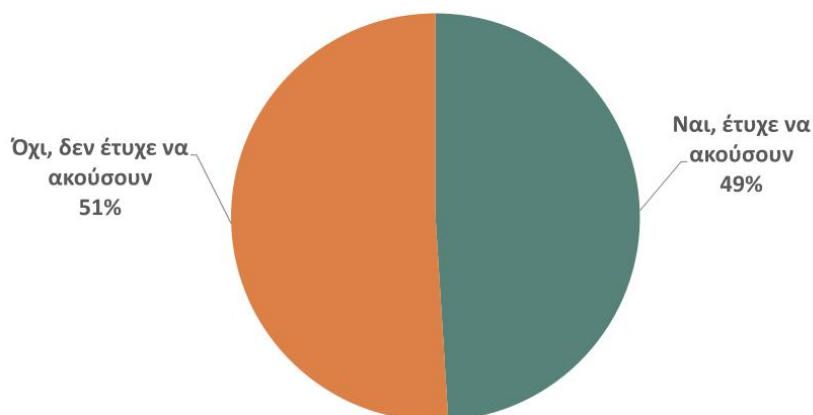

public issue www.publicissue.gr

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΙΜΟΤΗΤΑ ΑΣΤΙΚΩΝ ΛΑΧΑΝΟΚΗΠΩΝ

Σε αρκετές γειτονιές της πόλης, οι κάτοικοι συνεργάζονται μεταξύ τους, ώστε κενό χώροι να καθαριστούν και στη θέση τους να δημιουργηθούν λαχανόκηποι, όπου οι κάτοικοι φυτεύουν και φροντίζουν λαχανικά και φρούτα τα οποία μετά καταναλώνουν. Το τελευταίο διάστημα, έτυχε να δείτε, ή να ακούσετε κάτι στην τηλεόραση, στο ραδιόφωνο, στις εφημερίδες, ή στο ίντερνετ σχετικά με αυτούς, τους λαχανόκηπους;

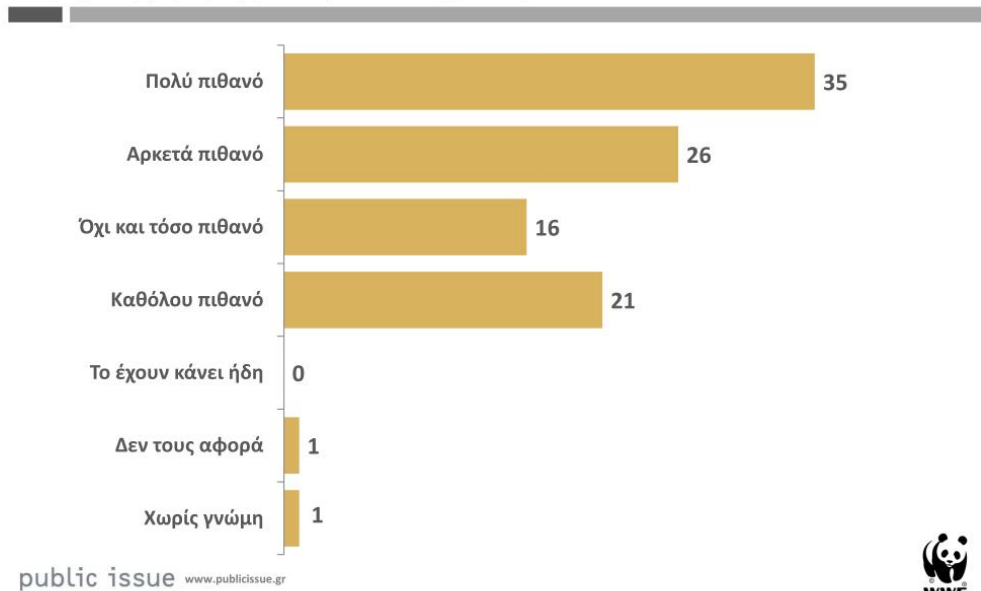
public issue www.publicissue.gr

ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΕ ΑΣΤΙΚΟ ΛΑΧΑΝΟΚΗΠΟ

Αν υπήρχε περίπτωση να φτιαχτεί ένας τέτοιος κοινός λαχανόκηπος στη γειτονιά σας, εσείς στο χρόνο που έρχεται (μέσα στους επόμενους 12 μήνες), πόσο πιθανό θα ήταν να συμμετέχετε στη δημιουργία, την οργάνωση και λειτουργία του;

Μπαλκονόκηπος!

Σε μονοκατοικία, σε διαμέρισμα, σε μεγάλο ή μικρό μπαλκόνι, η καλλιέργεια βρώσιμων ειδών είναι υπόθεση πολύ πιο εύκολη από ό,τι νομίζουμε!

Δε χρειάζεται να βγάλεις σοδειά αρκετή να καλύψει τις ανάγκες όλου του χρόνου. Το πιο σημαντικό είναι να μπει στη διαδικασία και να αποκτήσεις έτσι ένα απολαυστικό χόμπι που θα σε κάνει να δεις τα πράγματα με άλλο οικολογικό και δημιουργικό μάτι.

Ρωτήσαμε ειδικούς και μας διαβεβαίωσαν πως όλοι μπορούν να καλλιεργήσουν στο μπαλκόνι τους. Μας έδωσαν μάλιστα τα βασικά βήματα για να προχωρήσεις:

1. Να νιώθεις σίγουρος για τον εαυτό σου.

Δε χρειάζεται να είσαι πυρηνικός επιστήμονας για να καλλιεργήσεις μια τοματιά ή μαρούλια στον κήπο σου. Πάρε την απόφαση να ξεκινήσεις, χωρίς να το πολυσκεφτείς. Αν διακατέχεσαι από μεράκι, ενδιαφέρον και περιέργεια, τότε έχεις πολλές περισσότερες πιθανότητες να θέσεις σωστούς στόχους και να τους πετύχεις!

2. Ξεκίνα με ήλιο, χώμα και νερό! Αρκεί!

Επίλεξε το σημείο που θα τοποθετήσεις γλάστρες, ζαρντινιέρες, αυτοσχέδιες κατασκευές όπου θα βάλεις το χώμα και όπου θα φυτέψεις τα είδη που επιθυμείς. Η επιλογή θα πρέπει να σχετίζεται με τον προσανατολισμό του χώρου σου. Βρες το σημείο που το βλέπει καλύτερα ο ήλιος, γιατί ως γνωστό τα φυτά παντός είδους παίρνουν ζωή από τις ακτίνες του! Αν παρόλα αυτά, δεν υπάρχει η δυνατότητα γιατί κάτι τέτοιο επειδή ίσως είσαι «παγιδευμένος» ανάμεσα σε πολυκατοικίες, μην απελίζεσαι. Υπάρχουν είδη που τα βγάζουν πέρα σε σκιερές συνθήκες!

3. Διάλεξε τις κατάλληλες ποικιλίες

Εδώ θα χρειαστεί να μιλήσεις με κάποιον ειδικό ή με κάποιον 'παλιό', δηλαδή με έναν φίλο ή γνωστό που έχει σχετική εμπειρία. Θα πρέπει βέβαια να έχεις κατά νου τι θέλεις και τι περιμένεις από τις καλλιέργειες σου. Στην αρχή, βάλε χαμηλά τον πήχη και ξεκίνα με είδη που δεν απαιτούν ιδιαίτερη περιποίηση ή με είδη που βλασταίνουν γρήγορα. Για παράδειγμα ξεκίνα με αρωματικά φυτά που δεν απαιτούν πολύ κόπο και πολλή φροντίδα!

4. «Άνοιξε την όρεξή σου»

Λένε ότι τρώγοντας έρχεται η όρεξη, πράγμα που ισχύει απόλυτα στην περίπτωση μας. Είπαμε να ξεκινήσεις σιγά σιγά και σταδιακά να προχωράς σε πιο απαιτητικές καλλιέργειες. Μην ξεχάσεις ότι δεν υπάρχει κανένα όριο, παρά μόνο αυτά που θέτεις εσύ.

5. Αξιοποίησε το διαδίκτυο

Υπάρχουν εκατοντάδες ιστοσελίδες σε Ελλάδα και κόσμο που καταπιάνονται με τις καλλιέργειες βρώσιμων ειδών. Δες videos, ψάξε πληροφορίες για τα είδη που σε ενδιαφέρουν και τον τρόπο καταπολέμησης τυχόν προβλημάτων. Σε πρακτικό επίπεδο, πάρε ιδέες για ευφάνταστες κατασκευές. Καλό το facebook, αλλά το διαδίκτυο είναι πολλά περισσότερα από αυτό. Ας αξιοποιήσουμε τις δυνατότητες και τις ιδέες που προσφέρει δωρεάν.

Αστικοί λαχανόκηποι!

Στην Ελλάδα, όπως αναφέρει σε έκθεσή της³ η Θεοδοσία Ανθοπούλου, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, «η αστική γεωργία ανακαλύπτεται πολύ όψιμα, υπό τη μορφή κυρίως δημοτικών λαχανόκηπων. Η πρόσφατη οικονομική κρίση και τα φαινόμενα κοινωνικής και οικονομικής αποστέρησης των νοικοκυριών, που βιώνονται δραματικότερα στον αστικό χώρο, οδήγησαν αρκετούς Δήμους της χώρας στην ανάληψη τέτοιων πρωτοβουλιών. Στις πολιτικές τους προβάλλονται η ανακούφιση των δημοτών μέσω της ίδιας παραγωγής τροφίμων και η κοινωνική ένταξη ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού (άνεργοι, συνταξιούχοι, μονογονεϊκές οικογένειες, κ.ά.), χωρίς να υποστέλλονται βέβαια οι στόχοι του εξωραϊσμού και της περιβαλλοντικής διαχείρισης».

Οι αστικοί λαχανόκηποι άργησαν, αλλά τελικά ήρθαν στην Ελλάδα και είναι στο χέρι μας όχι απλά να ριζώσουν, αλλά και να εξαπλωθούν. Αυτή τη στιγμή σε αρκετούς δήμους της χώρας λειτουργούν

³ Θεοδοσία Ανθοπούλου, Σοφία Νικολαΐδου, Δημοτικοί αστικοί λαχανόκηποι και βιώσιμη πόλη: τοποθετώντας το αγροδιατροφικό σύστημα στην αστική ατζέντα, 2013

ΚΑΛΥΤΕΡΗ ΖΩΗ

Η ζωή... και πώς να την αλλάξεις

δημόσιοι λαχανόκηποι που καλλιεργούνται από τους ίδιους τους πολίτες. Στην Αλεξανδρούπολη, στη Δράμα, στις Σέρρες, στη Μυτιλήνη, στο στρατόπεδο Καρατάσου στη Θεσσαλονίκη, στη Νεάπολη, στη Θέρμη, στην Έδεσσα, στη Λάρισα, στο Αγρίνιο, στο Μαρούσι, στην Πεύκη, στον Άγιο Δημήτριο, στο Ελληνικό, στην Τρίπολη, στο Ηράκλειο Κρήτης, η ανταπόκριση των πολιτών είναι ενθαρρυντική και τα αποτελέσματα δικαιώνουν τους εμπνευστές της δημιουργίας δημοτικών λαχανόκηπων.

Όμως σίγουρα είμαστε ακόμα πίσω και το όνειρο δεν είναι άλλο από την δημιουργία πολλών δημοτικών λαχανόκηπων σε κάθε δήμο της χώρας.

Προβλήματα και προοπτικές πρωτοβουλιών αστικής γεωργίας (SWOT analysis).

Δυνατά σημεία	Αδύνατα σημεία
<p>Κοινωνικο-οικονομικά οφέλη</p> <ul style="list-style-type: none">- Κατανάλωση φρέσκων και υγιεινών τροφίμων, ποιότητα στη διατροφή- Δωρεάν πρόσβαση σε φτωχά εισοδηματικά στρώματα και άλλες ευαίσθητες κοινωνικά ομάδες πχ. άνεργοι, συνταξιούχοι, μονογονεϊκές οικογένειες, ψυχικά ασθενείς, εθισμένοι σε ουσίες- Κοινωνική οικονομία, μέσα από τη διάθεση μέρους της παραγωγής στο Κοινωνικό Παντοπωλείο <p>Περιβαλλοντικά οφέλη</p> <ul style="list-style-type: none">- Βιολογικά προϊόντα- Βιώσιμη ορθολογική διαχείριση (οργανική γεωργία, κομποστοποίηση, επεξεργασία οικιακών λυμάτων για άρδευση, δυνατότητες ανακύκλωσης)	<p>Πολεοδομικές και ιδιοκτησιακές εμπλοκές</p> <ul style="list-style-type: none">- Ιδιωτικό ιδιοκτησιακό καθεστώς- Προβλήματα συγκρούσεων χρήσεων γης <p>Πολυνομία και γραφειοκρατικές εμπλοκές</p> <ul style="list-style-type: none">- Προβλήματα αδειοδοτήσεων- Διαδικαστικές καθυστερήσεις με το διαγωνισμό ανάθεσης- Έλλειψη κτηματολογίου και καταγραφής της δημοτικής περιουσίας- Εμπλοκές οργανωτικού, γραφειοκρατικού και διαδικαστικού τύπου
Ευκαιρίες	Απειλές
<ul style="list-style-type: none">- Ενεργοποίηση της τοπικής αυτοδιοίκησης και της κοινωνίας σε ζητήματα οικονομικής και κοινωνικής αλληλεγγύης- Δομές περιβαλλοντικής ανάπτυξης σε τοπικό επίπεδο- Διεύρυνση του αστικού διατροφικού συστήματος – επανατοπικοποίηση της τροφής- Αξιοποίηση ελεύθερων /ανεκμετάλλετων χώρων- Ενίσχυση δημιουργικότητας και απασχόλησης- Αίσθημα αλληλεγγύης, εμπιστοσύνης ανάμεσα στους πολίτες και ανάπτυξη συλλογικότητας- Παιδαγωγική λειτουργία πχ. επισκέψιμα αγροκτήματα, σεμινάρια εκπαιδευτικών και κομπόστ- Προσφορά κοινωνικού έργου- Επισκεψιμότητα δημοτικών λαχανόκηπων	<ul style="list-style-type: none">- Πολύμηνες καθυστερήσεις υλοποίησης- Βραχυπρόθεσμα προγράμματα ενός ή δυο χρόνων- Ανάγκη αναθεώρησης των κριτηρίων επιλογής δικαιούχων- Μελλοντικές ανταγωνιστικές χρήσεις με υψηλή αξία αστικής γης- Πιθανή εξάρτηση των δικαιούχων από τις υποδομές του δήμου για τη διατήρηση της ενασχόλησης μέχρι το πέρας της σύμβασης- Έλλειψη κατεύθυνσης – πρόβλεψης ή θεσμοθετημένης χρήσης γεωργίας- Δυσκολίες χρηματοδότησης

Πηγή: Θεοδοσία Ανθοπούλου, Σοφία Νικολαΐδου, 2013

Έχεις ακούσει για το guerilla gardening; Στα ελληνικά η φράση μπορεί να μεταφραστεί ως «αντάρτικη κηπουρική». Πρόκειται για μία κίνηση περιβαλλοντικά ευαισθητοποιημένων πολιτών που φυτεύουν σε οποιοδήποτε δημόσιο ή ιδιωτικό κομμάτι γης-συνήθως υπό εγκατάλειψη- μέσα στην πόλη. Η ιστορία του guerilla gardening ξεκίνησε στη Νέα Υόρκη και ως πράξη, όσο αναρχική ή παράνομη και αν ακούγεται, αποσκοπεί στην πράσινη μεταμόρφωση της πόλης.

Συχνές ερωταπαντήσεις

1. Τα φυτά που καλλιεργούμε στο μπαλκόνι ή στο δημοτικό λαχανόκηπο δεν είναι πιο μολυσμένα σε σχέση με τις κανονικές καλλιέργειες;

Η ατμοσφαιρική ρύπανση στις πόλεις είναι σε γενικές γραμμές μεγαλύτερη σε σχέση με την ύπαιθρο. Αυτό όμως δεν σημαίνει κατ' ανάγκη ότι τα λαχανικά που θα μεγαλώσεις θα έχουν πρόβλημα. Έρευνα του πανεπιστήμιου του Βαγκενίγκεν στην Ολλανδία εξέτασε δείγματα από λαχανικά που καλλιεργούνταν σε τάρτασα κτηρίου μέσα σε βιομηχανική περιοχή. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι δεν υπήρχε πρόβλημα με βαρέα μέταλλα και πολυκυκλικούς υδρογονάνθρακες. Επιπλέον, αν η καλλιέργεια στο μπαλκόνι ή στον κήπο γίνεται με βιολογικό τρόπο και τη χρήση κομπόστ τότε το αποτέλεσμα θα είναι πιο ασφαλές σε σχέση με τα προϊόντα που έχουν δεχτεί φυτοφάρμακα και λιπάσματα.

2. Ναι, αλλά δεν έχω χρόνο...

Είσαι σίγουρος ότι δεν μπορείς να βρεις 3 λεπτά την ημέρα για να ποτίζεις και να παρατηρείς τα φυτά σου κι άλλα 10-20 λεπτά την εβδομάδα για να προβείς στην περιποίηση των ειδών που καλλιεργείς; Παραδέξου το ότι ο χρόνος δεν είναι ανασταλτικός παράγοντας αλλά μια δικαιολογία που βρίσκουμε για να αποφύγουμε την ενασχόλησή μας με κάτι τόσο σημαντικό και υγιεινό!

3. Το μπαλκόνι μου είναι τόσο μικρό που δεν χωράει τίποτα

Οι άνθρωποι που καλλιεργήσαν αυτά που θα δεις πιο κάτω δεν είχαν χώρο, αλλά μεράκι. Μπορείς να το βρεις κι εσύ!

ΚΑΛΥΤΕΡΗ ΖΩΗ

Η ζωή... και πώς να την αλλάξεις

4. Δεν έχω τις γνώσεις...

Αν πληκτρολογήσεις στο google τις λέξεις 'περιποίηση' και το είδος που επιθυμείς, θα βγουν μερικές δεκάδες αποτελέσματα. Επιπλέον, σίγουρα κάποιος στην οικογένειά σου ή στο στενό σου κύκλο ασχολείται με φυτά και μπορεί να σου δώσει οδηγίες. Επίσης, δεν είναι κακό να ρωτήσεις κάποιον γεωπόνο, κυρίως στην αρχή. Κανείς δεν γεννιέται έτοιμος να καλλιεργήσει και κανείς δεν χρειάζεται να είναι διάνοια για να τα καταφέρει. Μεράκι μόνο, θυμάσαι;

Κάθε μικρή πράξη μετράει

Όποια και αν είναι η εμπειρία σου στην κηπουρική, τους λαχανόκηπους και τους μπαλκονόκηπους, ας μην ξεχνάμε ότι οι μεγάλες πόλεις της Ελλάδας πλήττονται από τιμεντοποίηση και έλλειψη χώρων πρασίνου. Τόσο στην Αθήνα όσο και τη Θεσσαλονίκη έχουν καταγραφεί δύο από τις χειρότερες αναλογίες πρασίνου ανά κάτοικο παγκοσμίως. Μήπως ήρθε η ώρα να πάρουμε την κατάσταση στα χέρια μας και να κάνουμε την καθημερινότητά μας πιο πράσινη; Ξεκίνα σήμερα κιόλας από το μπαλκόνι σου και γίνε συμμετοχος για μία καλύτερη ζωή στην πόλη μέσα από μικρές, αλλά σημαντικές κινήσεις! Γίνε κι εσύ κηπουρός στην πόλη.

www.kalyterizoi.gr

Αποκλειστικός δωρητής του προγράμματος

ΙΔΡΥΜΑ ΣΤΑΥΡΟΣ ΝΙΑΡΧΟΣ
STAVROS NIARCHOS
FOUNDATION